

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне юридичне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-20-76

До № 3576
від 02.06.2020
(друге читання)

**Зауваження
до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
посилення відповідальності за незаконне видобування корисних копалин»
(реєстраційний № 3576)**

У Головному юридичному управлінні розглянуто підготовлений до другого читання Комітетом з питань правоохоронної діяльності проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за незаконне видобування корисних копалин» (далі – законопроект), у зв'язку з чим висловлюються такі зауваження.

1. Проектом пропонується статтю 47 «Порушення права державної власності на надра» Кодексу України про адміністративні правопорушення викласти в новій редакції.

Як вбачається із запропонованої редакції, змін зазнає лише санкція статті (збільшено розміри штрафів за самовільне користування надрами, укладення угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право власності на надра). При цьому звертаємо увагу, що запропонована редакція статті, так само як і діюча редакція, не враховує положень статті 13 Конституції України і статті 4 Кодексу України про надра, відповідно до яких надра є виключно власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Окремі повноваження щодо розпорядження надрами законодавством України можуть надаватися відповідним органам виконавчої влади.

Враховуючи наведене та положення статті 65 «Відповідальність за порушення законодавства про надра» Кодексу України про надра редакція статті

47 Кодексу України про адміністративні правопорушення, на нашу думку, має бути доопрацьована з урахуванням вищезазначених положень.

2. Положеннями законопроекту пропонується викласти у новій редакції статтю 240 «Порушення правил охорони або використання надр» Кримінального кодексу України (далі – КК України), передбачивши також відповідальність за незаконне видобування корисних копалин місцевого значення.

Так, у порівнянні із чинною редакцією, диспозиція частини першої доповнюється таким новим діянням як «незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у значному розмірі». При цьому санкція зазнала змін лише в частині визначення розміру штрафу: якщо у чинній редакції розмір штрафу становить від трьохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то у запропонованій законопроектом – від п'ятисот до восьмисот.

У зв'язку з наведеним слід зазначити, що існуюча нині редакція диспозиції, передбаченої частиною першою статті 240 КК України містить формальний склад правопорушення, тобто не передбачає обов'язкового настання наслідків, а отже і санкція наведеної норми є доволі гнучкою та дозволяє суду визначити максимально ефективні вид і міру покарання залежно від обставин справи.

Водночас конструкція «незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у значному розмірі» вказує на наявність у диспозиції частини першої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) матеріального складу правопорушення, розмір збитків у разі вчинення якого відповідно до положення примітки до цієї статті (у редакції законопроекту) у 2021 році може становити приблизно від 34 до 113 тисяч гривень. При цьому, покарання у виді штрафу (у редакції законопроекту) становитиме лише від 8,5 до 13,6 тисяч гривень. Інші види покарань залишено без змін.

Таким чином, на нашу думку, санкція частини першої статті 240 КК України (у редакції законопроекту), не враховує наведене вище щодо поєднання у диспозиції частини першої статті 240 КК України формального і матеріального складів правопорушень, а отже є непропорційною діянням та їх наслідкам, передбаченим у диспозиції, що на практиці може призвести до зниження ефективності кримінально-правового впливу зазначеної норми.

Аналогічне зауваження стосується частини другої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) в частині слів «незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у великому розмірі».

3. Стосовно частини третьої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) слід зазначити, що у порівнянні із чинною редакцією диспозиція частини третьої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) містить такі кваліфікуючі ознаки складу правопорушення як вчинення за попередньою змовою групою осіб, вчинення особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, чи службовою особою з використанням службового становища.

При цьому, якщо диспозиція частини третьої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) зазнала розширення в сторону збільшення переліку кваліфікуючих ознак, то санкція навпаки зазнала змін в сторону звуження переліку видів кримінальних покарань і у редакції законопроекту передбачає лише позбавлення волі на строк від трьох до шести років.

На нашу думку, наявність безальтернативної санкції за умови великої кількості кваліфікуючих ознак не враховує принцип пропорційності покарання вчиненому діянню, що на практиці означатиме відсутність у суду можливості належної індивідуалізації покарання з урахуванням всіх обставин вчинення правопорушення. Такий законодавчий підхід може призвести до зниження ефективності кримінально-правового впливу зазначеної норми.

Щодо виключення такої кваліфікуючої ознаки, як повторність, із заміною її на спеціальний рецидив, слід зауважити, що відповідно до положень розділу VII КК України поняття «рецидив» є вужчим за своїм обсягом, ніж «повторність». Таким чином, нова редакція частини третьої статті 240 КК України (у редакції законопроекту) нівелює таку кваліфікуючу ознаку як повторність у частині, що не охоплюється поняттям «рецидив».

Отже, у контексті декларування посилення кримінальної відповідальності за незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення вказана декриміналізація виглядає нелогічною.

4. Потребують також узгодження санкції частин третьої та четвертої статті 240 КК України (у редакції законопроекту). Так, діяння, передбачені частиною третьою караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років. Водночас, діяння, передбачені частиною четвертою, - позбавленням волі від п'яти до восьми років. Таким чином, за вчинення більш тяжкого діяння покарання може бути нижчим, ніж за вчинення менш тяжкого.

Подібний спосіб регулювання не враховує принципи пеналізації та індивідуалізації кримінального покарання.

5. Оскільки відповідно до статті 3 КК України та статті 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність та адміністративні правопорушення можуть вноситися виключно законами про внесення змін до зазначених кодексів та/або до кримінального процесуального законодавства України, а законопроект передбачає внесення змін лише до КК України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, на нашу думку, назву законопроекту слід було б викласти у такій редакції: «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за незаконне видобування корисних копалин».

Узагальнюючий висновок: висловлені до законопроекту застереження та пропозиції можуть бути враховані в порядку, передбаченому частиною шостою статті 118 Регламенту Верховної Ради України.

**Заступник керівника
Головного управління**

В. МІЛОВАНОВ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Мілованов Володимир Васильович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000445F290035D59100
Дійсний до: 10.03.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 07/02-2021/176953 від 01.06.2021

526411